

ZPRAVODAJ

Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel

9/2003

Tam, kde se zastavil čas

Dnes jedeme do Kupčova. Jedeme čtyři, naš kněz - Františkáni, Otec Marius a Otec Tadeáš, já a moje vnučka Áňa. Počasí bylo pěkné, slunečno - tak jsem vzal to naše dítě s sebou, aby se trochu odregoval. Zájezd byl zorganizován spontánně, nicméně jedeme vlastně s důležitým posláním.

V Kupčově byli paní Marie Kařková, jediná Češka z kdysi početné české vesnice - Kupčova Českého, jak se dříve tato obec jmenovala. Paní Marie je katolička a za pár dní bude slavít své narozeniny. Kolikáté? To je její tajemství. Známe tuto stařenku od dávnych let. Drobného vzhledu, vždy usměvavou, vidět jsou její upracované ruce, které prozrazují její těžký životní osud. Vychovala dva syny, věnovala jim matčinu lásku a vyprovodila je do široho světa. Nyní byli sama. Děti a vnuci jí občas navštíví, sem tam jí pomohou, ale i oni mají své problémy - rodiny jsou daleko od domova matky. Navštívují jí i dřívější sousedé i kamarádky a kamarády ze školních lavic. Češi, Poláci, obyvatele dalekých zemí. Paní Marie velmi dobře mluví, píše a čte polsky a svůj rodný jazyk český si zachovala dodnes. Každý se diví, ale nevidíte se, stařenka má doma spoustu knih, často píše dopisy a také je dostává. Na svátky posílá pohlednice, ve kterých opakuje věčnosti. Vlastně nedávno jsem u stařenky Češky byl - tak jí jsem místní a zrovna tu byla dělná rodina z Polska, která cestovala po Volyni, navštívili též paní Marii a když jsme se loučili, diskretně mě požádala, že se jí blíží kolébké narozeniny a že už tak dávno nebyla u zpovědi svatě, že to má daleko do kostela, kdybych mohl požádat jejich kněze, aby přijeli. Slibil jsem, že na ten slavný den požádám kněze, aby tak učinili!

Náš auto pádí silnicí přes pole a lesy a všude je vidět kolonit bližšího se podzimu. Všude na polích pracují lidé, je vidět, že žně už skončily a začínají podzimní práce. Většy koloběžky státní rolníka. Půda v této krajině je kypřá a úrodná, což bohatě vyhradí lopotu člověka. V 19. století osídlili tuto zem kolonisté z Čech a vybudovali zde celé městečko. Byli mezi nimi protestanti i katolíci. Svědkem jsou dvě stavby svatých. V husitském kostele je nyní církev pravoslavná a kostel katoličtý, neogotický, z červené cihly, tu stojí opuštěný a zanedbaný. K životu se má jenom ve všední den, když zde pracuje mlyn.

Míjme starou vesnici Lucej a už vidíme Kupčovské pahorky a se slunci se blížíající špičky husitského kostela. Cesta vede do kopce, po jejích stranách stojí staré, zubem času dotknuté české domy, síla, stodoly, z nichž některé jsou kryty ještě předválečným plechem. Asi zde žili bohatí čeští měšťané. Městečko mělo dvě tržiště a byl zde průmysl - pivovar, lihovar a mlyn. Ve 20. století se městečko spojilo s Kupčovem Ruským, ležícím v dolíně, kde bydlíli nejenom Češi a Ukrajinci, ale také Židé, Poláci a Němci. Byly tam školy, knihovny a také lidové domy, kde účinkovali i smíšeni divadelní soubor!

Starší obyvatele vzpomínají, že život zde byl veselý. Dnes je Kupčov zase tichý, klidný a zasněžený. Městem vede potrubí zemního plynu,

ulice jsou asfaltové a zemědělské družstvo funguje, ale pořád tomu městečku něco chybí - snad duše, kdo to asi ví?

Vyjíždíme do uličky naproti kostelu a zastavujeme se u bílého domku s okenicemi pomalovanými na zeleno. Tady bydlí paní Marie Kařková. Domácí ptačtvo nám s velkou nečutí uvolňuje pšenu k paní Marii. Ta, jako vždy, veselý úsměv na rtech nás vítá a vede do velkého pokoje, několik slov na přivítanou a hned připraví měkká křesla. Rozhlížíme se ze zvedavosti kolem sebe a vidíme, že bytček je čistý a útulný. Otec Tadeáš na sebe bere „štulu“ a my s otcem Mariusem a Áňou jdeme do menšího pokojíku a zavíráme za sebou těsné dveře. Zpověď je věc svatá a nesmí se překážet. Nemimulo mnoho času a ve dveřích se objeví Otec Tadeáš se slovy, už můžete zpátky, dovoluji Vám. Paní Marie nám radostně připravuje pohostění. Stařenka naplekla různé koláčky, které musíme ochutnat a tak jsme zůstali ve veselém rozhovoru u stolu a jedli výborné koláčky a popíjeli kávu a čaj - dle přání. Je nám příjemné a mílo v tomto domácním prostředí.

Paní Marie ochotně odpovídá na naše otázky, ukazuje obrázky a povídá, že kostel římsko-katoličtý byl vybudován v letech 1907-1912 a prvním knězem byl Bonaventura Burzinskí, na kterého dodnes vzpomínají věřící jako na pravého člověka a velkého dobráka. Snažíme se už stařenku netrápit a začínáme se pomalu loučit. Paní Marie nám dává trochu koláčků na cestu a také jablíčka z vlastního sadu. Vypadá velmi šťastná.

Vracíme se trochu jinou cestou, chci ukázat otocím kněžím starý kostel a několik památných domů na druhé straně. Kostel vypadá ponuře, obna jsou porozbíjená nebo zaprášená mroukou. Bylo to hrozný pohled na kostel stojící v bílé a loňském hnoji. V tichosti vcházíme dovnitř, otvíráme boční dveře vedoucí do sakristie - to byl pro nás šok! Uprostřed stojí zbytky agregátu kolchozní elektrárny. Stropy, stěny a podlaha jsou pokryty silnou vrstvou sazí a šmíru.

Zamyšlené jdeme zpátky přes pole a lesy a prohlížíme si ten kdysi veselý kraj. Otec Marius řídí auto a když vyjíždíme na hlavní silnici, říká: „Víte, tak se mi zdá, že se tady zastavil čas!“ My pokyvujeme hlavou a říkáme: „Asi to tak je!“

Anatol František Sulik
(Fotoložil Josef/Havlíček)
Redakce děkuje katolickým kněžím za tento zajímavý pohled do života poválečného Kupčova

Nevšední osudy rodáka z Hulče České

(Pokračování)

Tvrď dopad druhé světové války 1939-45
Připojení celé Volyně k Sovětské Ukrajině (1939) vneslo i do církevního života nová tvrdá ustanovení státních úřadů. Farář dle úředního pojmování se stal „sloužícím kultu“ („služitel kultu“). Finančním úřadem byla vyměřena daň („kultobor“) za používání chrámu k bohoslužebným účelům s odůvodněním, že chrám je ve státním vlastnictví. Jednou zaplacená daň

mohla být znovu vyměřena ve vyšším rozsahu. Ohlas kulturního říšského výzvěr pro duchovního jednoznačné povzbudivě: „Pane faráři, my Vás v tom nenecháme“. Horetní daň se podařilo uhradit cestou „chození s modlitbou a svěcenou vodou“. Přičemž se projevila štedrost a obětavost farníků. To církevní obec i duchovní zachránilo v prvním stetu se státní mocí.

Časem však vyvstala nová a závažnější forma perzekuce: organizované vyvážení na Sibiř. Ohořeni byli především „řídni nepřátelé“ (kulaci, bývalí státní zaměstnanci, polští osadníci apod.) Obava, kdy přijdou na řadu ostatní nespolehliví však dolehala neodbytně, jelikož „sloužící kulturním účelům“ byl osobou zbavenou volebního práva a tím jen trpěnou a tedy v podstatě nežádoucí. Jeho státní např. neměly šanci získat stipendium, tj. dělat studijní podporu. Starostlivou „matušku“ to přimělo k sbalení důležitých věcí na cestu. Při předem neohlášené deportaci byl totiž vymezen jen krátký čas na sebrání, naložení a odvoz na nádraží. Řídila se tím, že při shonu a v chvatu možná na delší a závažně více zapomenout, čemuž chlá předejít přípravnými ranci.

Do vyhraněné nejistoty příštích neperspektivních dnů vypukla sovětsko-německá válka a vzápětí následovala německá okupace, s níž se mnohé změnilo a nastaly zase nové problémy. Odpadl osadní tlak na kolektivizaci v zemědělství, na vstranně potlačování vlivu církve, jakož i strach z vyvážení nežádoucích obyvatel kamsi na Sibiř, přibýval však jiné starosti: vyvážení lidí na práci do Německa, a dolehaly různé důsledky změněné politické situace. Jedním z nich bylo rozšíření a upevnění vlivu a dosahu ukrajinského nacionalistického hnutí.

V pravoslavné církvi se projevovalo vyhlášením ukrajinské autokefální církve biskupem Polikarpem, sídlem tehdy v Lucku. Přihlášení se hulečského faráře k ukrajinské autokefální církvi bylo vyvoláno spíše opozičním postojem vůči sousedním církevně-slovanský orientovaným duchovním než pouhou snahou o upevnění ukrajinské pravoslavné autokefality i když v otázkách bohoslužebného jazyka se jednoznačně klonil k poslení církve národní.

Čeští příslušníci hulečské farní obce vničili dědi v církvi mnohem klidněji a zdrženlivěji (pragmatictější) než jejich ukrajinskí sousedé a spolubčané.

Ukrajinské národní otázky se již přímo netýkaly a tak se snažili o udržení přísné neutrality. Také - na rozdíl od Ukrajinců - se u nich uplatňoval více sekularizovaný postoj stručně vyjádřený formulí: faráře potěbuje tříkrát za život: při křtu, při svatbě a při pohřbu.

Proto duchovní této česko-ukrajinské farnosti ve věcech aktivního církevního života více než na české - spoléhali spíše na ukrajinské farníky, u nichž snaže získal pomoc např. v případě, že bylo třeba zastoupit chybějícího sbornístra nebo Zalimstu (psalomsčika) apod.

Ve druhém roce okupace se zjevny podnětem k velkému shromáždění lidí z širokého okolí stala slavnostní poboznost u kovácké mohyly („kurhanu“, která stála na farní

